

Ýadadyk. Etjek bolsaň geplemän et

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 24 января, 2025

Ýadadyk. Etjek bolsaň geplemän et ÝADADYK. ETJEK BOLSAŇ GEPLEMÄN ET

Düýn...

Erdogan BMG-niň Baş Assambleýasyna gatnaşmak üçin ABŞ-na gidip barýarka şeýle diýdi:

– Zynjyr marketleri-de öz içine almak bilen ähli marketlerdäki gözegçiligi pugtalandyryp, nyrhlaryň ýokarlanmagynyň önüni alarys. Enşalla, Amerikadan gaýdyp gelemsoň munuň bilen gönüden-göni özüm gyzyklanmakçy.

Şu sözünden üç gün öň Kyrşehirdäki «Ahy Ewranyň yzynda» zähmetkeşler duşuşygyndaky dabarada:

– Inflýasiýanyň döredýän ýaşaýşyň gymmatlygy baradaky bökençligini bilmän duramzok. Bazarlardaky gymmatlaşygyň önüni alarys – diýdi.

Şol sözündenem üç gün öň Kahramanmaraşda:

– Enşalla, inflýasiýany iň gysga wagtda gözegçilik astyna alyp, bazarlardaky nyrhlaryň ýokarlanmagynyň önüni alarys – diýdi.

Diňe şu aý däl... Erdogan şu ýylyň başynda 29-njy ýanwarda şeýle diýdi:

– Gök önümleriň, ir-iýmişleriň we beýleki azyk önümleriniň nyrhynyň uçursyz galýanyny bilýäris. Bu boýunça Söwda ministrligi ýörite iş alyp barýar. Önümizdäki bir aýda gözegçiligi öňküdenem güýçlendirip dowam ederis.

Ýedi aý bäri çöp başy gymyldamady. Nämüçin?

• EŞDIBEM ÝADADYK

Ýadyňyza salyň:

Nyrhlaryň çakdanaşa galmagy meselesi 2019-njy ýylyň 31-nji

martyndaky ýerli saýlawlaryň öňüsrasy üns merkezine düşüpdü. Oppozisiýa şeýle slogan bilen öňe çykypdy: «Pomidor-sogan, alla ýaryň Erdogan!» (“Patates soğan güle güle Erdoğan!”)

Erdogan 2019-njy ýylyň 5-nji fewralynda AKP-niň nobatdaky ýygnaşygynda marketlerdäki bahalaryň biri-biri bilen deň dældigine ünsi çekip, üstünde işlenýän ýörite kanun arkaly gök önümleriň bahalaryny kesgitlejekdiklerini aýtdy:

– Öndürijiden alyp, sarp edijä elýeterli baha bilen bereris. Hyýar, pomidor, kartoşka... gerek bolsa biz bularyň hemmesiniň bahasyny kesgitleäris, munuň üstünde ýörite işläp ýörüs – diýdi. Iki ýyl öň diýipdi özem şu sözleri...

Gutarmady.

Baş ýyl yza gideliň: 2016-njy ýylyň 14-nji noýabry.

Erdogan Küllýedäki Milli Ekerançylyk toplanşygynda çykyş etdi:

– Gök önümleriň bahasyny aýdanlarynda, endamym syzlaýar.

Uzatmaýyn. Sorag şu: Erdogan zol gepläp, nämüçin hiç zat edenok? Hawa, eýýäm näçe ýyl boldy bu boýunça çykmagyna garaşylýan kanunam (Hal Yasası) çykmady!

Allergiýalary bar, geçeliň respublika döwrüni... «JHP-niň nökerleri bazar gatnaşyklaryna goşulyp, ýurduň ösüşine päsgel berdi» diýen ýaly absurd liboş sakyrdylary...

Erdogan her pursatda öwüp arşa çykarýan osmanly ykdysady sistemasy barada bir bilýän zady barmyka? Bilýändir öýdemok. Geliň, gök önüm-miwe nyrhly meselesine osmanly ykdysady taryhynyň penjiresinden seredeliň:

• **AL, SAŇA NYRH!**

Osmanlyda önümçilik köpçülikleýin talaba görä däl-de, zerurlyga görä kesgitlenerdi.

Bazar doly gözegçilikde saklanardy.

Nyrh – bazarda satuwa çykarlan önümleriň bahasynyň kesgitlenmegidi.

«Zülkadriýe kanunnamasy» ýaz, güýz, gys pasyllarynyň ortasynda jemi üç gezek bahalary kesgitleýärdi.

Kazynyň başlyklygyndaky komissiýa bahalary kesgitleänden we bellenen nyrhlar kazynyň iş depderine ýazylandan soň söwda

nokatlaryna paýlanardy.

Kazy zähmetkeşleriň wekili muhtesip (мухтасиб, контролёр – bazara gözegçilik edýän işgär) bilen diňe nyrhlar boýunça gözegçilige däl, önümleriň hiline we terezi daşlaryna-da esewan ederdi.

Patyşalar üçin bazaryň gözegçiligi möhüm döwlet işlerinden hasaplanardy. Muňa ýörite jogapkär edip baş wezir bellenerdi. Kämahal baş weziriň özi bazara gidip bahalara gözegçilik ederdi.

Maksat – köp peýda gazanmak däl, halal gazançdy. Osmanly ykdysady sistemasy bähbide esaslanýan ýekebara model däl-de, jemgyýetçilik durmuşyny öňe tutýan ýaşaýyş formasydy.

1838-nji ýylda Söwda şertnamasy ýaly bozuk kapitalizm osmanly bazaryna zarba urup, bazary agdar-düňder edip taşlanam bolsa, kapitulyásiýalaryň soňuna çykan respublika režimi «nyrh sistemasyny» dowam etdirdi. Merkezi häkimiýet ygtyýarlygyny ýerli dolandyryş edaralaryna-munisipialetlere berdi.

Osmanlydan miras galyp, respublika döwründe-de dowam eden «bazara gözegçilik etme» sistemasy neoliberalizmiň wekili Turgut Özal tarapyndan ýok edildi. Mundan beýläk bazardaky bahany erkin bazaryň “göze görünmeýän eli» kesgitlemelidi.

Konserwatorlar, çepçi liboşlar Özaly we Çilleri alkyşlady: «kommunizmiň iň soňky galasy ýykylýar!»

Eýsem Erdogan bu ýoluň dowam etdirijisi dälmi näme? Bu gan sorujy bazary kim gurdy, kim dowam etdirdi?

Durmuş kimiňkini hakly çykardy?

Häzir siziň bar oňarýan zadyňyz öndürijä-satyja haýbat atmak.

Içiňizden ýekäňiz JHP-niň Izmir munisipialetiniň başlygy merhum Ihsan Alýanak ýaly bolup bilmedi, halky elýeterli arzan bahadan et, gök önüm, miwe, kömür bilen üpjün etmek maksady bilen «Tanzim» söwda dükanyny gurup bilmedi.

Gadyrdan!

Boş gürläp ýörmäni bes ediň. Güýjüňiz bar bolsa, ýykyň, rehim-şepagatsyz neoliberalizmiň bazaryny...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 21.09.2021 ý. Publisistika